

HIGIEN'A SI SCOLA.

FOIA

pentru Sanetate, morbi, Educatiune si instructiune.

Ese in fie-care luna odata. — Pretiulu de prenumeratiune: pre anu e 2 fl. pre semestru 1 fl. A se adresá la Editiune in Gher'á.

Votiv'a tabla.

„Noi nutrimu animalele dupa potintia rationabile; ce inse atinge nutritiunea omului si celu mai eftinu si mai potrivit nutrementu pentru stabilimentele publice, pentru clasele sarace si intregile populatiuni, suntemu inca cu unu seculu indereptu, ne misicamu in cele mai acusable contradictiuni si in fine lasamu tóte sortii.“

Liebig.

Este ap'a medicamentu?

Punénduni-se din o parte multu stimabile acést'a intre-bare, ne vedemu placutu indetorati, a mai trece odata peste cele ce póte prestá ap'a, desí in foi'a nóstra a fostu mai de multe-ori atinsa acést'a cestiune.

Asia precum au fostu rezervatu timpului nostru, a scruta mai aprópe unele poteri ale naturei si a le face sí-e servitorie in unu modu nenádaitu, tocmai asiá s'a pusu ia dreptulu seu si unu ponderosu agente spre sustienerea sanetatii omului si spre alungarea morbiloru, care inainte de-abié erá cunoscutu si pentru ace'a nici nu s'a potutu apretiá dupa merit. Acestu agente este ap'a, despre care vomu dá aci o

schitia a puterósei sale higienice si terapeutice actiuni.
— Vomú vorbí dara aci despre „cur'a cu apa rece“ preste totu, despre unele date istorice, atingatórie la acést'a metoda sanativa, despre definitiunea vietii, a sanetatii si a morbiloru, despre actiunile apei asupra corpului omenescu si despre aplicarea ei cá midilocu dieteticu si sanativu.

Mi se pare, cà pre multi i prinde fiorile, candu vorbesci cu ei despre cur'a cu apa rece. Unii vedu inaintea sa o cada mare cu apa, in care are se fia cufundatu nefericitulu, care s'a incrediutu acestei cure si multe alte ingrozitórie procedure, care se efeptuescu cu bolnavii, si totusi nu e nimicu mai neadeveratu, ca tocmai acést'a intipuire si aceea, cari tremurându si cu frica au alergatu la acést'a cura, cá la celu de pre urma midilocu, s'au convinsu numai decátu, ce falsa vedere au avutu ei despre acést'a cura. Firesce ca aci face spaim'a cea mai mare cuventulu „rece.“ Inse cá se ne intrebamu, ce e „rece“ si ce e „caldu“? Conceptele suntu fórté relative.

Presupunemu, ca fia-care dintre cetitorii nostri cunoscú instrumentulu cu care mesuramu caldur'a si frigulu numitu **termometru**. In sciintia se privesce fia-care gradu preste 0 adeca preste punctulu in care inghiatia ap'a de unu gradu alu caldurei si totusi aerulu, care are unu gradu de caldura, ne casiunu simtiu de frigu. Locuitoriulu sudului se invalue la o caldura de 13—14° graduri inca in vestminte calde, pâna candu celu nordicu afla acést'a caldura placuta. De aci se vede dara câtu de diferitu este conceptulu despre frigu si caldura. Si cá se nu se sparia ómenii, de cur'a cu apa rece, au prepusu unii se se dîca numai „cura de apa.“ Inse precum cur'a cu apa rece, asiá si cur'a de apa nu coresponde cu totulu ideei ce vremu se desvoltamu si pentru aceea unii au propusu se dîca: „cur'a de temperatura“ — **thermotherapi'a** — si acést'a din caus'a de una parte, pentru-cá in acést'a cura se intrebuintiéza ap'a dela gradulu

temperaturii sale celu mai micu adeca 0 pãna lu celu din bai'a de aburu 36—40° R., éra de alta parte, pentru-cã ap'a de sine si pentru sine, cá una materia chemicalminte indiferenta, care póte numai solví si subtfã, nu s'ar' poté privi cá medicamentu.

Istori'a acestei metode séu a acestui midilocu sanativu ne arata totu ace'a, ce se intempla cu multe alte inventiuni, ca adeca elu a fostu la inceputu cautatu preste umeri, ba si batjocuritu, cá apoi mai tardíu se fia recunoscutu cá o mai buna directiune ducatoria la scopu.

Noi aflamu ap'a rece in cele mai antice timpuri câte odata aplicata. Medicii greci Hippocrate si Crosistrat au intrebuintiat'o cá fomite reci si Endem cá lavamentu la patimele foelui. Despre mediculu romanu Mus'a, archi-iatrulu imperatorului Augustu se naréza, ca elu a curatu pe acest'a de artritis cu apa. Profetulu Eliseiu a aplicatu bái de picióre in Jordanu la beliducele Naeman atacatu de esantem'a pelei. Isusu a demandatu unui orbu se-si spele ochii in laculu Siloamului. Bái si spalari au fostu in usu la popórele orientului in cele mai antici timpuri, inse numai séu cá midilocu de curatienia séu cá cerimonia religiósã. Fét'a lui Faraonu s'a scaldatu in Nilu. Susan'a la amedi in gradin'a sa. In Egiptu se scaldau preotii inainte de ce intocmiau jertvele. — Bai'a a fostu la greci privita de midilocu intaritoriu, deja Homer enaréza, cum fét'a regelui Nausicao se scaldã cu servitórele ei in riu. Spartanii, confundau copii loru nou nascuti in apa rece, cá se se intarésca. La noi se botéza copiii si in gerulu celu mai mare cu apa rece. Renumitul medicu Claudiu Galenu recomanda innotatulu cá se se faca pelea mai puçinu susceptibile catra temperatura. Cu inceputulu seculului 17 s'au recomendatu baile reci cá sanative de medicii englesi si in secululu 18 s'au intrebuintiatu desu si de medicii germani. Inse ursit'a a retienutu meritulu pentru simplulu, dar' genialulu tieranu

V. Priesznitz din Lindewiese a fundá o sistematica procedura sanativa cu apa in diferite bóle.

Priesznitz a fostu unu barbatu, pe care se pare, ca l'a facutu natur'a insasi medicu, precum a facutu pe Schiller poetu, pe Bethoven musicantu, pe Rauch si Thorwaldsen artisti. Lui inconsciu i-a fostu datu darulu a cunósce morbiu, precum si o secura judecata despre sanabilitatea loru. In drasnetiu prin sucesurile norocóse si-a cascigatu fiducia si asurantia si prin aceste cvalitati legate si cu o energia laudabila a sciutu dobandí nunumai ascultarea, ci si increderea pacientiloru, si admiratiunea laiciloru precum si recunoscinti'a multoru medici nepreocupati.

Departa de a priví elu in apa unu medilocu sanativu universalu, a eserceatu elu metod'a sanativa a sa asiá dîcîndu dupa instinctu.

De-abié dupa mai multi ani si dupa mai multe cure splendide au inceputu medicii a dá atentiune procedurii lui, a esaminá aceste diferite procedurii in modu scientificu, a ficsá actiunea fiziologica a loru si a fundá modulu de aplicare cá medilocu terepevticu — de cura. — Cumcá inse la inceputu, nu succedeau curele la mai multi individi, a venitu de acolo, ca ómenii de o parte nu au observatu procedur'a cuvenita, éra de alt'a parte nu au padítu o dieta mai stricta.

Dupa acést'a schitia istorica mai inainte de a pasí la tractarea cu apa rece, pentru mai buna pricepere, vomu descrie factorii vietii. — Factorii, cari suntu meniti pentru sustinerea vietii nostre, si carii prin abusu ori stricare se potu priví cea mai mare parte cá isvorulu celoru mai multi morbi suntu: bucatele, ce le mancamu, beuturile, ce le bemu, aerulu, ce 'lu resuflamu, vestmintele, ce le portamu, locuintiele, ce le intrebuintiamu, boldurile animale, ce jacu in noi, — tóte aceste potu dá caus'a morbiloru prin o intrebuintiare nedrépta. Dreptu ace'a cele mai multe patimi se voru aflá in acelea organe, cari suntu mai

multu espuse actiunei daunóse, adeca in stomacu, in plamani, in sange etc. Inceputulu unei patimi nu se observa mai indelungatu tempu séu numai usioru la momentu: pentru cá o mare parte a omenimei pórtá puçina grija de corpulu seu, cá se-i deie cuviós'a atentiune destulu de timpuriu. — Numai cu incetulu se nascu unele neindemanari, cari apoi se urca la morbi fatali.

Multi omeni cugeta a fí sanetosi si se privescu de observatorii superficiali cá atari, pentru-ca nu simtu in sine vre-o patima, si totusi ei pórtá in sene cu multu mai dezvoltata dispositiune la morbi, ba si germinele pentru acei morbi, cari ajungându la desvoltare, causéza disolutiunea lor. Renumitul filosofu Kant a dísu: „pe câtí amici si cunoscuti ai mei i-am supravietíuitu, cari se laudau cu deplin'a sanetate, pre candu morbulu jacea in ei aproape de desvoltare, si acel'a, care se simtiá sanetosu, nu sciá cá a fostu morbosu.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cestiunei, ce este Sanetatea si ce este morbulu, a fostu in timpulu de mai inainte mai usioru de respunsu, decâtu ce este astadi cu potintia dupa propasírea sciintielorú despre conceptulu vietiei. Sanetatea, se dícea, este lucrarea diferitelorú organe efeptuita prin poterea vietiei regularminte si armonialminte, care are de scopu sustienerea si re'noirea organismului. Morbulu se definea, cá un'a materia straina vêríta in corpu, care impedecea regulat'a activitate, si care, deca nu se delatura, are de urmare destrugerea organismului.

Astadi nu recunósce sciinti'a nici poterea vietiei, nici asiá numit'a materia daunósa (materia peccans) si cauta tóte procesele in statulu sanetosu si morbosu a le reduce la legile fisicali si chemice, ce valoréza in natura generalminte. Este dara greu a respunde la aceste intrebari chiaru si lamuritu, pentru ace'a vomu cautá a face o asemenare potri-vita.

Se ne cugetamu o complicata, din parti fine compusa masina, dela care se ascépta oresicare prestatiune. Pâna candu dara tôte partile ei efeptuescu misicările, la cari a atîntitu mehaniculu, ea va indeplinî activitatea sa corespundietoriu scopului. Se presupunemu acuma, că oresicare rotitia, prin óresicare impregiurare, afla unu impedimentu, prin care rotiti'a nu pierde miscarea inse pierde necesari'a regularitate spre mergerea amesurata scopului a intregi masîne, astfeliu, cá séu modulu, séu multîmea misicarei, séu ambele deodata se simtia o schimbare, astfeliu, cá rotiti'a se mérga prea repede séu prea domolu, séu se iá alt'a directiune, decátu ce-i convine ei. Urmarea acestor'a va fi, ca tóta masîn'a va veni in disordine si va pierde regulat'a s'a activitate; ea póte ca va efeptuí inca lucrulu seu, inse reu, ea se va misi-cá séu pré repede ori pré domolu, séu impingându; si nu va esecutá amesuratu scopului lucrulu asceptatu dela dens'a. — Asemenea e casulu si la organele corpului si in organismulu intregu. (Va urmá.)

Cum lucra ap'a?

In anulu 1851 a estu la lumina o brosiurica, care a facutu sensatiune in literatur'a hidropathiei, sub titlulu: „Teori'a proceduri sanative cu apa, séu reversari electrice, cá caus'a invietorei actiuni a apei reci de A. F. Erfurth.“ Elu dice, ca dupa vederile de pâna acuma despre modulu de activitate alu apei, cá midilocu sanativu au valoratu cvalitatea subtragatória de caldura a apei cá caus'a celoru mai diferite actiuni ale ei, si acuma ne face elu atenti, ca tôte aparitiunile, ce se observa in organismu dupa actiunea apei reci, suntu a se privi nu atatu cá fisicali ci cu multu mai bine si cá fisiologice, si dupa ce de alta parte tôte misicările vitali potu se se efeptuéscu numai prin influinti'a nerviloru cá regulatorii intregi economii vitali, este spre

deciararea actiunelor apei a se cercetá prin care agente se conditionéza si sustiene in corpu activitatea nerviloru, precum si prin ce iritamentu esternu se póte ea dupa placu urcá si inmultí. Erfurth ne spune, ca dupa Du Bois Raymond suntu a se priví versarile electrice cá caus'a actiunei nerviloru, fiindu-ca acestu renumitu scrutatoriu a documentatu prin multe experimente, ca actiunea tiesetureloru organice si eminalminte a muschiloru si a nerviloru se conditionéza prin versari electrice si ca nervii perdu din o parte séu cu totulu versarea electrica cum lucra asupra loru caldur'a si frigulu mare, veninele narcotice, midilocene caustice, alcoholulu etc., mai departe, ca prin disparerea reului electricu descresce si puterea de prestatiune a nerviloru. Erfurth dara cáuta pe bas'a acestei sentintie fiziologice nervose alui Du Bois a dovedí, cá caus'a actiunei invietorie a apei reci, suntu versarile electrice; si aci se baséza densulu pe cunoscut'a aksioma a fizice, care suna asié: „Candu doue diferite temperature se punu in ecvilibriu, atunci se nasce unu torinte electricu.“ Dreptu ace'a inchia Erfurth, trebue se se nasca si la atingerea caldului viu corpu omenescu cu apa rece unu torinte electricu si in acestu modu produsulu termoelectricu torinte se efectuiescu invietoriele actiuni in corpu.

Unu timpu mai indelungatu dupa Erfurth a definitu mediculu primaru Dr. And. Pleninger in „Fiziologi'a procederei sanative cu apa“ a sa, dupa punctulu de statiune presenta alu sciintiei influinti'a apei reci asupra sistemii nervose si asupra misicariloru materieloru, astfeliu, cá singurulu midilocu, prin care potemu dupa placu dominá miscarile termice si electrice ale atomiloru inponderabili in corpu, ne imbíe ap'a cu temperatur'a sa mai scadiuta; prin acést'a lucramu mai antaiu asupra undulatiunelor termice ale atomiloru de eteru si prin acesti'a asupr'a misicarii lor electrice, cari specialminte se arata in sistem'a nervosa cá

schimbarea pozitiei ecvilibrului moleculeloru electromotorice, si conditionéza prefacerea activitatii ei. Apoi díce mai departe: Prin recéla va disparé o suma de misicari termice, prin acést'a se scotu din ecvilibriulu loru alti atomi eterei, a caroru misicare o produce torintele electricu si acést'a conturbatiune se latiesce mai multu ori mai puçinu prin totu corpulu cá torinte electricu. De aci se vede dara cá ap'a rece — subtragându caldur'a, produce reversare electrica si cá acést'a se pote intemplá in fie-care punctu alu corpului omenescu.

Prin detragerea caldurei potemu noi dara a suscitá activitatea nerviloru, inse numai pâna la unu punctu oteritu, dar' noi o potemu si deprime ba a o aduce si la incetare, prin urmare noi potemu cu apa dominá activitatea intregii sisteme nervose in unu gradu si in o estíndere cu o securitate, ce nu se póte efeptuí cu nici unu altu cunoscutu midilocu de pâna acuma. Cu termometrulu oterimu noi gradulu caldurei apei, cu cup'a in mana multímea ei si cu ceasorniculu duratiunea actiunei ei; noi o potemu incorporá corpului nostru, a o inaintá in cavitatile lui si alege fiecare pozitiiune a suprafeçiei lui de punctu alu actiunei ei, aci damu noi de capetele periferice ale nerviloru, a-caroru iritatiune se propaga destulu de repede si tare pâna la corespundietoriele centre. In acést'a consta neponderabilulu valoru alu apei reci.

Aceste doctrine, adeca a lui Erfurth si Pleninger, cari nu diferu intru nimicu dela olalta, se privescu astadi cá unu cascigu scientificu.

Ap'a lucra dara asupra corpului omenescu in afara si in laintru. In afara prin apasarea sa asupra surfeçiei corpului, prin detragerea caldurei si iritatiunea nerviloru producându electricitate. La intrebuintiarea apei in laintru lucra trei factori: 1. ap'a lucra cá midilocu solvitoriu si subtíetoriu. 2. Multímea ei lucra cá o massa. 3. Temperatur'a ei

lucra suscitându nervii stomacului, ficatului si ai splinei. — Cum se esecuta aceste lucrari ale apei, le vomu descrie mai pre largu in articolulu inceputu „Este ap'a medicamentu?“

Recapitulatiune si intregire despre Difteria.

1. Felix de Niemeyer profesoru de medicina in Tubingen dice in Pathologi'a s'a, ca difteri'a epidemica apartiene la morbiu infectionali si inca la acei'a, cari se latiescu in modu excvisitu prin unu contagiu; escarea miasmatică a ei este dubia in regiunile năstre, contagiulu se contiene in pseudomembran'a lapedata si in petecele tieseturei, precum si in aerulu esalatu de bolnavu; remane, că o scrutatiune mai departe se constatéze, déca mai suntu si alti portatori ai contagiului. Cum este insusitu acestu contagiu nu ne spune Domnulu profesoru.

Elu scie numai, ca precum la alti morbi infectionali, asiá si la difteria omenii patimescu conturbatiuni in nutritiune si ca aceste se localiséza constantu in gțtu, unde se aréta o speciale forma de inflamatiune, prin care se acopere elu cu o suro-alba pseudomembrana, care nu usioru se póte deslípí, éra mai tardíu, prin o massa uritu colorata puturósa, care remane indereptu prin necrotisirea membranei mucóse, perderi de substantia. Pentru ce se ataca mai departe tocmai membran'a mucósa a gțtului, si ce insemnéza membran'a suro-alba, esudatiunele de materia fibrina dupa Oertel, depositur'a acoperementului difteriticu désupr'a migdaleloru, precum se dice in relatiunea lui Langenbeck despre printiulu Waldemar, — nu ne spune nimica. De aci se vede, ca nici medicii inca nu suntu cu sine in chiaru despre acést'a fatala bóla.

2. O alta si inca plausibila esplicatiune despre difteria se afla la scrutatorii de natura, cari primescu buretieii, cá caus'a bolnavirei infectionali. Si anume Dr. W. A. Haupt in Chemnitz este auctorulu unei brosiuritie: „Buretieii, cá suscitatori de morbi.“ 1877. Acesti buretiei suntu organismi vegetabili fórte mici, numai prin ochiu armatu visibili, din cari suntu astadi acceptate de scrutatori 3 specii si ade-

că: buretiei de mucu, buretiei proprii și buretiei de mucodiala, acést'a de pre urma specie este cea mai mica dintre tóte speciile de buretiei și are se ne intereséze mai tare, pentru-ca unui soiu din ea asia numiteloru bacterie séu sizomicele se atribue de unu numeru alu scrutatoriloru naturei escarea toturoru morbiloru epidemici la omu și la animale. — Deja in anulu 1868 au aflatu unii in manjitur'a fauceloru, in bolnavindele parti de tiesetura ba și in sange organismi vegetabili, i-a numitu micrococcus diphtheriticus și au documentatu prin experiménte, ca Difteri'a incede că o afectiune locala prin intrarea acestui micrococu și ca se latiesce prin fabulós'a inmultíre a buretielului — in 24 ore mai multe milioane — in form'a radieloru preste totu corpulu, trece apoi in morbu universalu și astfelu prin inveninarea sangelui subsépa capacitatea de viétia a corpului și in fine o stínge cu totulu.

Déca se cercetéza in casuri próspete, unde inca nu s'a intemplatu esudatiunea subtilele suro-albele positiuni asemenea roaci, cari de-abié se ivescu preste nivoulu membranei mucóse, apoi se vede la o marime linearia causata prin microscopu de 1000 ori, preste și intre celulele epitetiali micrococulu diftericu că singuraticu séu câte 2—8 insirati la olalta séu in ghemuri, gramedi și dungi adunati simburei rotundi, cari se numescu boäterii rotundi.

Déca patim'a a propasítu mai departe, atunci se mai afla și asiá numitii boäterii batacei, prin acaroru desvoltare și inmultíre se efeptuesce putredírea și descompunerea tieseturei omorite prin micrococuri. Dupa acést'a teoria se póte dara esplicá procedur'a afectiunei locali căm in urmatoriulu modu: Buretielulu difteriticu se primesce cu aerulu in plumani séu ca ajunge in altu modu d. e. prin sarutare la membran'a mucósa a fauceloru, unde déca afla terenu favoritoriu se inmultiesce in modu maninu, prin acést'a exercéza elu unu iritamentu abnormalu asupr'a ei și in urmarea acést'a o inflamatiune, prin care apoi urméza o esudatiune de materia fibrosa din vasele capilarie.

La acést'a teoria face unu espertu observarea, ca probele despre buretii microscopici potu fi pentru scrutatorii de natura forte interesante, inse medicin'a nu va trage

de aci nici unu folosu, ba din contra ele promovéza numái cotîcarîa sciintifica. Acesti bureti, cari la micimea loru si asié dau ansa la mîi de rateciri, de-abié potu fi caus'a morbiloru, — caus'a morbiloru remane dara totudéun'a: modulu de viétia nepotrivitu naturei, nebuni'a omenésca si vitiurile pre lînga seraci'a cu miserîa sociala, abstragîndu dela inveninare prin aeru stricatu, gase etc. Oesterlen totusi are dreptu, candu dîce: ca lucrulu nu depinde dela numele si formele bóleloru, cáci móre in totu anulu oresi-care procenta sub oterite relatiuni sociali si igienice, fia de accesu ori de acelu morbu: asié puçinu se afla dara specifici bureti de bóle, cá si specifice contagii, ce in generalu totu acolo ese!

(Va urmá.)

De observatu pentru cei ce au ocaziune de a poté intrebuintiá bai'a de aburu.

Ni s'a facutu intrebarea, ca óre este bine, acuma in gerulu acest'a a intrebuintiá bai'a de aburu? Noi amu descrisu acést'a baia in anulu trecut cu tóte nuantiele ei de intrebuintiare si amu dîsu, cá acést'a baia se potriveste mai bine érn'a candu e frigu, candu pelea se sbircesce si porii se inchidu si astfeliu aburimea ei se impedece orisicum, cáci ea deschide porii si promovéza aburimea pelei atâta de necesaria pentru tienerea sanetatii. Amu aretatu acolo, candu este a se evitá acést'a baia si in ce feliu de bóle ori de simptome nefauste. Si asié o recomandam si acuma la toti si la tóte, cari au ocaziune a o poté intrebuintiá, cá unu eminentu profilacticu in contra multoru morbi si mai alesu in contra refrigeriului.

La cei ce se pare, cá aerulu ferbinte si aburii ferbinti in bai'a de aburi ar' fi daunose, respundemu cu cuventele profesorului berlinensu Dr. Albu: „Bai'a de aburu in sine nu e daunosa. Baiasii si baiasiele — in Dresd'a se afla unu baiasiu de 84 ani inca activu — incaldîtorii masineloru de aburi, sodalii pitariloru in pitarîi, tieranulu lînga cupto-

riulu seu petrecu ore, si diumetati de dîle in asemenea temperatura, locuitorii tieriloru tropice in temperatura si mai mare. Firesce că pré mari graduri de ferbintiala suntu daunóse, precum aréta si „iotulu solariu“, care in tierile ferbinti se intempla forte desu, ba si la noi provine câte odata, mai virtosu la soldati. Inse acést'a intemplare nu am observatu in decursu de 30 ani la bai'a de aburu, in contra lui — iotului solariu — scutesce repetît'a udare cu apa rece si ploia artificiala. Atacuri de debilitati, virteju, ametieli, lesînari dureri de capu s. a. s'au observatu nesmintitu in astfeliu de bai câte odata, specialminte la persóne mai iritabili si bogate de fantasia, séu la o ferbintiala prea mare si anume ferbintiala uscata. — Si mai desu se arata dupa intrebuinziarea acestoru bai, receal'a; si acést'a séu din neajuns'a stemperare la finea baei, candu apoi scaldatoriulu remane ostenitu, discordatu si forte dispusu spre receala; séu din neprecaut'a, nedreptu condus'a stemperare, anume prin moratiunea mai indelungata cu corpulu golu in localitatea rece — frigidariu. — Cine dara simte cea mai mica misicare de friguri, fie macaru numai in urm'a unei tróchne, ori cataru de gîtu, acel'a se nu mérga in astfeliu de baia: am vediutu prin acést'a escandu-se seriosii morbi d. e. inflamatiuni de bronchii, de plumani, ori de pleura.

Neconditionatu suntu de a se disvadá acestea bai personeloru patimasie de baterea animei, si la astmatici — cu suspinu — desî la multi din acesti'a, prin delaturarea mucului astupatoriu de bericata si a catarului le-a facutu bine. Acést'a atérna dara dela consiliulu medicu, inse numai dela acelu medicu, care insusi intrebuintiéza aceste bai.“

Déca dara chili'a in care intra celu ce s'a scaldatu dupa ce s'a recoritu bine cu apa rece, este bine incaldíta, atunci elu póte petrece oresicare tempu in ace'a chilia, primblându-se; déca ea inse nu ar' fí destulu de calda, atunci

e mai bine a se sterge iute de udiala și apoi a se îmbracă și a eși la primblare cu gur'a închisa.

Cuiburi de paseri artificiose.

Acestu articolu discutatú in mai multe diuarie ne-a datú ansa, a ne ocupá și noi încátva de elu. Elu a eștiu mai antaiu in „Budapester Bote“ și suna asié: Representantulu capitalei și presiedintele comisiunei estravilane, A. l. e. c. H a v a s, cá se impedece sterpirea paseriloru și se promoveze propagatiunea lorú, a indreptatu catra magistratu una relatiune mai lunga și motivata dupa care asié cum e in Germani'a, Helveti'a și in timpulu celu mai nou in Franci'a, se se provéda pomii promanadeloru publice in potrivite locuri cu cuiburi artificiose. Elu totu odata a și avisatu, ca vighietoriulu dealului lui Joanu, cu numele Gallof si-arú fi cascadegatu in intocmirea cuiburiloru artificiose fundate cunoscintie și ca a produsu mai multe sute de astfelu de cuiburi, din cari cele mai mici s'au platitu cu 30 cr., cele mai mari cu 40 cr. și s'au impartitu intre personalulu de padure alu cetatii, cá in primavéra la timpulu seu se le lege de arbori și róga magistratulu capitalei, cá elu se provóce și pre proprietarii de vile, a se interesá și a sprijini acésta folositoria intreprindere. Noi inainte de 2 ani, capetandu vre-o câteva ast'felu de cuiburi din capitala, le-amú asiediatu in mai multe locuri pe pomii in gradina, dar' fora nici unu succesu, cáci paserile cantaretie suntú forte rari. Redactorulu acestei foia 'si aduce aminte de tempulu, in care amblá elu la Gimnasiulu din Temisior'a, cum erau tóte aleele, tóte gradinele pline de paseri cantaretie mai alesu de privighitorie, carii cu cantecele lorú veseliau anim'a omului. Astadi de-abié se audé cate un'a ici-cólea și si ace'a, nu are pace, cáci de locu copiii petulanti de o parte le strica cuiburile, éra de alta parte, cátu incepe tómn'a se prindu prin amagiri cu

cleiu si cu latiori si barbatusii se vendu in piatia, éra muierusele se omoru, si mananca. Mai adauga, ca mai anii trecuti, pâna nu eráu oprite puscile, multi se delectáu pusicandu serimanele paseri, ba si rendunelele in aeru, numai cá se-si indestulésca scarbós'a pofta de ucidere. — Deci noi potemu a priori prognosticá, ca D. Havas nu-si va ajunge scopulu, déca magistratulu nu va oprí strinsu si sub pedépsa prinderea paseriloru si stricarea cuiburiloru. Ar' fi de doritu, cá tóte comunele se ingrijasca, cá aceste binecuvantate creature ale aerului, cari ni le-a daruitu natur'a spre sterpirea insectelorú atátu de odiose si nesuferibili si cari cu melodiosele lorú cantari veselescu anim'a omului, se fie scutite de tóte relele. DD. Preoti se predice in beserica utilitatea acestoru paseri si se recomende crutiarea lorú peste totu loculu. Invetiatorii cu ocasiunea propunerei din Istori'a naturala, se nu intrelese a pune la anim'a eleviloru sei folosulu acestoru mititei cantareti, se-i admonieze a fi cu mila catra ei, si nunumai a nu le sparge ei insusi cuiburile, dar' nici a lasá pre altii se le sparga, aretandu, ce folosu ne aducu ei. Érn'a se le puna la locuri potrivite sementie pentru hran'a lorú si se sufere adapostirea lorú in tempulu gerosu in siure, staule, poduri etc. Ast'feliu facându, credemu, ca se voru inmultí éراسi pasaruicele cantaretie ale nóstre si ne voru curatí de insecte veselindu-ne totu-odata cu cantarile lorú — cáci cantarile melodióse a paseriloru in gradini, alee si paduri potú fi si suntu de multe ori unu medicamentu higienicu.

Intrebari si Raspunsuri.

Ce e de facutu, candu copii se uda in asternutu? Raspunsu : Si pisiarea in patu a copiiloru se intemeéza, cá si la crescuti in dferite cause, mai desu inse este caus'a ei spasmulu in urmarea vre-unei iritatiuni produse prin vermi, digestiune, refrigeratiune. Acesti copii au se manance sér'a numai póme si pane, se li se aplice una ora inainte de ce se culca unu clistiru de apa mode-

ratu stemperata — 16° R.; si déca totusi s'aru udá, atunci trebu-
escu desceptati catra mediulu noptii si frecati pe spinare cu pa-
nura uda, acest'a luera ca si fric'a de feru caldu.

Ce ar' fi de intrebuintiatu din partea medicinei naturali in
contra nevralgioru — patimiloru de nervi — la genulu femeescu?
Respunsu: In contra acestei patimi ajunge câte odata simplificarea
dieteii iritative de pâna aci, adeca abstinenti'a dela cafe'a, te'a,
beuturi spirtóse, nutrementu de carne apoi petrecerea in aeru li-
beru, curatu, primblarea, ingrijirea de pele prin bai caldutie si
mai reci, frecarea corpului intregu cu cârpe ude, in casuri speciali
si bai'a de siediatu si moderatiunea, câte odata si periodica ab-
stienere dela imbracisiarea secsuala, precum si indepartarea din
tempu in tempu dela relatiunile casnice iritative.

Literatura.

„Indreptariu practic in tóte afacerile financiale compusu
pre bas'a legiloru si ordinatiuneloru financiáli, ce suntu in vigóre,
de Georgiu Popu secretariu m. r. financiálu si presiedinte ofici-
ului pentru mesurarea competintieloru din Alb'a-Juli'a. Blasiu
1879. Tipografi'a seminariului gr. cat. in Blasiu.

Acest'a este titlulu unei carti, despre care din cause bine-
cuventate, cari inse nu au atérnatu dela noi, nu amu potutu vorbi
pâna acuma. Suntu in adeveru multe carti cu titluri frumóse, si
totusi cuprinsulu loru este departe de a coresponde acceptarei ce-
titoriloru. Nu e inse asié cu cartea D. G. Popu. Cartea Domniei
sale cuprinde totu, ce se atinge in titlu si este unu opu lucratu
cu multa atentiune si osteneala, a luminá poporulu nostru in afa-
cerile financiáli adese-ori forte incalcite, ai dá unu indreptariu,
cum are se se porte la casuri obvenienti tienatorie de sfer'a fi-
nanciale, la cari tieranii si negutietorii, ba fie-care omu este asié
dicându supusu in tóte dílele. Si asié satisfacându opulu acest'a
pe cetitoru si pre celu ce are nevoe de a-lu consulta in tóta directiu-
nea,merita a fi recomandatu cu tóta caldur'a fiecarui cetatianu;
stilulu e bunu, corectu, instructivu, — tipariulu forte fru-
mosu si placutu ochiloru, charti'a buna alba, pretiulu moderatu,
totu cvalitati recomandabile. Ne pare numai reu, cà nu-am pri-
mitu si brosiur'a prima.

Tragemu atentiunea DD. Invetiatori si la brosiur'a D. refe-
rentu in senatulu scolasticu alu consistoriului din Aradu Dr. Geor-
giu Pop'a, care nu demultu a esitu din tipografi'a diecesana din
Aradu si se vinde la auctorulu cu 40 cr. Ne rezervamu a vorbi
despre ea cu alta ocasiune mai multu.

Abonantii nostri 'si voru poté procurá cu scade-
re de 33 % din pretiulu ordinariu tóte scrierile aparute la
noiséu trecute in proprietatea nóstra; si anume:

Amoru si dincolo de mormentu. Novela de Ponson
du Terail traducere de N. F. Negrutiu. Pretiulu 30 cr. (20 cr.)

Bibliotec'a Sateanului romanu. Cartea I cuprinde
materii forte interesante si amuzante. Pretiulu 30 cr. (20 cr.)

Bibliotec'a Sateanului romanu. Cartea II cuprinde
materii forte interesante si amuzante. Pretiulu 30 cr. (20 cr.)

Colecta de Recepte din economia, industria, co-
merciu si chemia pentru economi, industriasi, meseriasi si co-
mercianti. De Gr. T. Miculescu. Pretiulu 50 cr. (30 cr.)

Apologie. Discussiuni filologice si istorice ma-
giare privitórie la Români invederite si rectificate de Dr.
Gregoriu Silasi. PARTEA I. Paulu Hunfalvy despre Croni-
c'a lui Georg. Gabr. Sincai. — Pretiulu 30 cr. (20 cr.)

**Renascerea limbei romanesci in vorbire si scri-
ere** invederita si apretiata de Dr. Gregoriu Silasi. Pretiulu
40 cr. (26 cr.)

Ifigeni'a in Aulid'a. Tragedia in 5 acte, dupa Euripide
tradusa in viersuri de Petru Dulfu. Pretiulu 40 cr. (26 cr.)

Ifigeni'a in Tauri'a. Tragedia in 5 acte, dupa Euri-
pide tradusa in viersuri de Petru Dulfu. Pretiulu 30 cr. (20 cr.)

Brand'a séu Nunt'a fatala. — Schitia din emigrarea
lui Dragosiu. — Novela istorico-nationala dupa Waldburg de
Pamfiliu Grapini. — Pretiulu 25 cr. (16 cr.)

Elu trebuie se se însóre. Novela de Mari'a Schwarz
traducere de N. F. Negrutiu. Pretiulu 30 cr. (20 cr.)

Mari'a séu Una fêta curagiosa. Novela istorica de
August Brass tradusa de Joane Tanco. — Pretiulu 20 cr.
(14 cr.)

**Concordanti'a biblica reale séu Locuri scriptu-
rali in ordinea alfabetica a materiilor diverse ela-
borata de Titu Budu.** Pretiulu 3 fl. (2 fl.)

Vivi'a seau Baseric'a din Cartagine. Narare istorica
dela Preotulu L. A. Dein versiunea italiana a Preotului Severinu Fer-
reri, tradusa de Dr. Juliu Dragosiu. Pretiulu 1 fl. 50 cr. (1 fl.)

Cu pretiulu redusu precum se afla cuprinsu in parantesu
( ) se dau opurile acestea numai la abonantii diurnaleloru nóstre.

Redactoru: **Dr. P. Vasiciu.** † Editoru: **N. F. Negrutiu.**